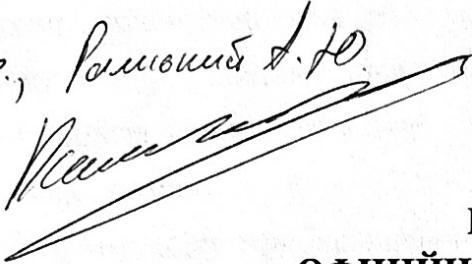

Відгук

Отримано 29.05.2024р
Голова разової спеціалізованої ради
ДФР 26.133.070

Д.в.н., проф., Рамоний А.Ю.

Голові спеціалізованої разової ради
ДФ 26.133.070 у Київському столичному
університеті імені Бориса Грінченка,
доктору економічних наук, професору,
завідувачу кафедри фінансів
Факультету економіки та управління
РАМСЬКОМУ Андрію Юрійовичу

ВІДГУК

ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертаційну роботу

РУДЕНКО ВАЛЕНТИНИ СЕРГІЇВНИ на тему

**«РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ПІДСИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ МІСТА»,**

подану на здобуття ступеня доктор філософії

за спеціальністю 051 Економіка

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Розвиток соціальної підсистеми економічної безпеки міста є ключовим елементом у забезпеченні стійкості та процвітання міських громад. Сучасні міста стикаються з численними викликами, включаючи економічні кризи, соціальну нерівність, демографічні зміни, екологічні загрози та техногенні катастрофи. В цих умовах ефективне управління соціальною підсистемою економічної безпеки стає надзвичайно важливим.

Соціальна підсистема економічної безпеки міста охоплює різноманітні аспекти, такі як забезпечення зайнятості, доступ до якісної освіти та охорони здоров'я, соціальний захист населення, розвиток житлової інфраструктури та підтримка соціальної стабільності. Ефективне управління цими аспектами сприяє зміцненню соціальної згуртованості, зниженню рівня бідності та безробіття, а також підвищенню якості життя мешканців.

Сьогодні інформаційні технології та інноваційні рішення відіграють вирішальну роль у розвитку соціальної підсистеми економічної безпеки. Використання великих даних, штучного інтелекту, хмарних обчислень та блокчейн-технологій дозволяє міським адміністраціям більш ефективно

моніторити, аналізувати та реагувати на соціально-економічні виклики. Такі інструменти сприяють прозорості, підзвітності та підвищенню рівня довіри громадян до міської влади.

Таким чином, розвиток соціальної підсистеми економічної безпеки міста є складним та багатогранним процесом, який вимагає інтегрованого підходу, співпраці між різними секторами та активної участі громадян. Ефективне управління цією підсистемою забезпечує не лише економічну стабільність, але й створює умови для сталого розвитку та процвітання міських громад.

Саме тому проблематика розвитку соціальної підсистеми економічної безпеки міста є сьогодні актуальною та своєчасною. Це і зумовило актуальність та практичне значення дисертаційної роботи Руденко В.С. «Розвиток соціальної підсистеми економічної безпеки міста».

Дисертацію виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи та індивідуального плану аспіранта, згідно із планом науково-дослідних робіт кафедри фінансів та економіки Київського університету імені Бориса Грінченка «Розвиток економіки міста Києва в умовах євроінтеграції» (реєстраційний № 0118U001561), де авторкою запропоновані концептуальні засади діагностики економічної безпеки в частині розробки критеріїв соціально-економічної безпеки мешканців міста в умовах мирного та воєнного часу.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Структура дисертаційної роботи є логічною, кожен із розділів супроводжуються відповідними висновками. Розв'язання поставлених завдань базується на результатах аналізу широкого кола джерел, які репрезентують західну і вітчизняну наукову думку та оприлюднені в наукових публікаціях здобувачки.

Оцінюючи дисертаційне дослідження Руденко Валентини Сергіївни, насамперед слід відзначити досить вдалий вибір методологічного інструментарію, що дозволив забезпечити цілісність, міжгалузевий характер і логічний виклад матеріалу. Використання в роботі комплексного підходу до характеристики процесів і явищ у розвитку соціальних процесів в сучасних умовах господарювання для розкриття сутності, структури та особливостей розвитку соціальної підсистеми економічної безпеки міста; наукових методів пізнання на основі системного підходу до вивчення економічних та

соціальних процесів і явищ при узагальненні теоретико-методичних аспектів розвитку соціальної підсистеми в економічній безпеці міста; методів логічного узагальнення та систематизації при аналізі повноти законодавчого забезпечення процесу розвитку соціальної підсистеми економічної безпеки міста; використано економіко-статистичні методи, методи комплексного, кореляційно-регресійного та трендового аналізу і метод порівнянь сучасного стану соціальної підсистеми економічної безпеки міста Києва; методи економіко-математичного моделювання та прогнозування при визначенні методичного інструментарію оцінювання стану та прогнозування розвитку соціальної підсистеми економічної безпеки міста та обґрунтуванні програми заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління соціальною підсистемою економічної безпеки міста все це дозволило зробити комплексний аналіз та обґрунтувати отримані результати дослідження щодо представленої проблематики.

У дисертаційній роботі представлено вдалу розробку науково-методичного підходу до оцінювання стану та прогнозування рівня соціальної підсистеми економічної безпеки міста, який на відміну від існуючих, дозволяє вивчити поточний стан соціальної підсистеми економічної безпеки міста в межах кожної з виділених складових за допомогою розробленого методичного інструментарію та сформулювати прогноз подальших змін рівня соціальної складової економічної безпеки міста з метою прийняття управлінських рішень щодо підвищення або збереження рівня соціальної підсистеми

Автор на основі досліджень вдало наводить обґрунтування методичного підходу щодо зміни пріоритетності критеріїв соціальної підсистеми економічної безпеки мешканців міста у мирний час та на початок війни в Україні, що дозволило виділити нові загрози соціальній підсистемі економічної безпеки міста: зростання фінансової нестабільності, зростання рівня безробіття, закриття багатьох бізнесів, втрата житла внаслідок обстрілів, зниження можливості доступу до освіти, медицини, адміністративних послуг.

Дисертаційна робота Руденко Валентини Сергіївни є інноваційним дослідженням, яке на високому науковому рівні започатковує вивчення нових проблем економічної науки і практики в сфері розвитку соціальної підсистеми економічної безпеки міста. Воно викликає справжній інтерес у

фахівців-економістів та менеджерів, адже містить цікавий емпіричний і фактологічний матеріал. Матеріали роботи можуть бути використані в подальших дослідженнях проблем регулювання соціальної та економічної безпеки міста.

Структура та основні наукові результати дисертації. Слід відмітити структуру роботи, послідовність та аргументованість положень дисертації. В дисертації досліджено та систематизовано теоретичні підходи, понятійно-категоріальний апарат і методологічний інструментарій, якими оперує автор, і які пояснюють особливості розвитку соціальної підсистеми економічної безпеки міста.

У першому розділі досліджено понятійно-категоріальний апарат дисертаційної роботи, де узагальнено результати досліджень методичних підходів науковців щодо сутності поняття «система економічної безпеки» дозволило виділити наступні напрями: система економічної безпеки як комплекс взаємопов'язаних заходів або елементів; як система, що взаємодіє з навколишнім середовищем; як визначена законодавством сукупність узгоджених за метою та завданнями державних органів; як комплексна взаємодія об'єкта, нормативної бази, взаємопов'язаної сукупності дій органів державної та місцевої влади, підприємницьких структур та населення; як концептуальна категорія. Поглиблено наукові засади щодо визначення сутності поняття «система економічної безпеки міста» як взаємодії внутрішніх підсистем, що мають ресурсний запас, за рахунок якого забезпечують стійкість міста, як урбогеосистеми, у випадку впливу несприятливих зовнішніх факторів для подальшого сталого розвитку міста з обґрунтуванням доцільності виділення окремих підсистем, зокрема, соціальної підсистеми.

У другому розділі аналізується поточна ситуація розвитку соціальної та економічної безпеки міста. Визначено, що у зв'язку із воєнним станом в Україні відбулась зміна пріоритетів щодо критеріїв соціальної безпеки мешканців міста у воєнний час у порівнянні із мирним часом, що дозволило виділити нові загрози, які виникли у воєнний час: зростання фінансової нестабільності, зниження рівня доходів населення, закриття багатьох бізнесів, втрата житла внаслідок обстрілів, зниження можливості доступу до освіти, медицини, адміністративних послуг. Зроблено висновок, що у період кризових явищ в Україні, які пов'язані із воєнним станом, окупацією частини

території, відбулось зниження рівня соціальної захищеності життя населення, викликане зростанням споживчих цін, повільним зростанням сукупного середнього доходу на одну особу, виникненням проблем, пов'язаних із руйнуванням житла внаслідок воєнних дій, зниженням обсягів видатків із міських бюджетів на освіту, охорону здоров'я, соціальне забезпечення, зниженням інноваційної активності.

На основі проведеного аналізу динаміки змін у показниках соціальної сфери економіки міста систематизовано чинники впливу на зміни соціальної підсистеми економічної безпеки міста в межах кожної виділеної автором складової, аналіз зміни яких дозволив у подальшому сформуванню системи одиничних показників (індикаторів) для визначення кількісного рівня групових показників та інтегрального показника.

Третій розділ присвячено розробці комплексу внутрішніх та зовнішніх заходів, з метою підвищення ефективності розвитку соціальної підсистеми економічної безпеки міста. Обґрунтовано, що методичний підхід для визначення кількісного значення рівня соціальної складової економічної безпеки міста базується на методичному інструментарії, який потрібно сформуванню зважаючи на сучасні економічні умови. В межах розробленого методичного інструментарію запропоновані наступні етапи дослідження рівня соціальної підсистеми економічної безпеки міста: формування системи одиничних показників за складовими соціальної підсистеми економічної безпеки міста; розрахунок кількісних значень одиничних показників за визначеними формулами; формування рівнянь функцій Харрінгтона для одиничних показників з метою зведення їх значень до єдиних меж вимірювання; розрахунок кількісних значень групових показників соціальної підсистеми економічної безпеки міста; розрахунок інтегрального показника соціальної підсистеми економічної безпеки міста; визначення прогнозного значення рівня соціальної складової економічної безпеки міста у наступному періоді із застосуванням програмного забезпечення «Statgraphics XIX Centurion» за методом сценарного аналізу; розробка заходів для підвищення рівня соціальної підсистеми економічної безпеки міста за необхідності.

Здійснено діагностування проблем соціального розвитку України на основі аналізу міжнародних індексів і рейтингів. На основі проведеної діагностики проблем соціального розвитку України на основі міжнародних

експертних оцінок, зокрема: The Social Progress Index (Індекс соціального прогресу), The Human Development Index (Індекс розвитку людського потенціалу), World Happiness (Індекс за рейтингом щастя), Quality of Life Index (Індекс якості життя), Happy Planet Index (Індекс щасливої планети) визначені проблеми, які пов'язані із невисоким рівнем благополуччя в Україні, нижчою, ніж в європейських країнах, рівнем тривалості життя і вищим рівнем нерівності. Також до проблем соціального розвитку України віднесені: зростання Індексу вартості життя в Україні, зниження кількісного значення індексу розвитку людського потенціалу за досліджуваний період часу, зниження відчуття щастя у людей у 2020-2021 рр. внаслідок виникнення та поширення пандемії на Covid-19 та у 2022 р. внаслідок воєнних дій в Україні. Виявлені проблеми соціального розвитку України дозволили у подальшому сформувати систему одиничних показників для визначення кількісного рівня соціальної підсистеми економічної безпеки міста.

Відповідно до мети, завдань та логіки дослідження визначено структуру роботи, яка складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Дисертація містить вступ, три розділи основної частини з підпунктами, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел з 195 найменувань та 20 додатків. Робота містить 79 таблиць та 49 рисунків. Обсяг основного тексту дисертації складає 180 сторінок друкованого тексту.

Наукова новизна, теоретична і практична значущість дисертації. Ознайомлення зі змістом дослідження дало змогу виокремити елементи наукової новизни у сформульованих автором положеннях дисертаційної роботи, серед яких найбільший науковий інтерес становлять наступні:

в перше розроблено науково-методичний підхід до оцінювання стану та прогнозування рівня соціальної підсистеми економічної безпеки міста, який на відміну від існуючих, дозволяє вивчити поточний стан соціальної підсистеми економічної безпеки міста в межах кожної з виділених складових за допомогою розробленого методичного інструментарію та сформувати прогноз подальших змін рівня соціальної складової економічної безпеки міста з метою прийняття управлінських рішень щодо підвищення або збереження рівня соціальної підсистеми.

Запропоновано елементний склад системи економічної безпеки міста,

в межах якого запропоновано виділяти наступні підсистеми: фінансову, зовнішньоекономічну, інвестиційно-інноваційну, енергетичну, соціальну, демографічну, техніко-технологічну, екологічну, продовольчу, інформаційну з уточненням їх сутності, що дозволяє виділити для дослідження та кількісної оцінки кожен окрему підсистему, зокрема, соціальну.

Удосконалено методичний підхід щодо зміни пріоритетності критеріїв соціальної підсистеми економічної безпеки мешканців міста у мирний час та на початок війни в Україні, що дозволило виділити нові загрози соціальній підсистемі економічної безпеки міста: зростання фінансової нестабільності, зростання рівня безробіття, закриття багатьох бізнесів, втрата житла внаслідок обстрілів, зниження можливості доступу до освіти, медицини, адміністративних послуг.

Представлено методичний інструментарій оцінювання стану та прогнозування рівня соціальної підсистеми економічної безпеки міста за запропонованими етапами, який дозволив отримати оцінку рівня соціальної підсистеми економічної безпеки міста у кількісному та якісному вимірах, який на відміну від існуючих, надає можливість отримати результат у вигляді інтегрального показника рівня соціальної підсистеми економічної безпеки міста на основі розрахованих значень групових та одиничних показників.

Практична цінність результатів дослідження. Практичне значення отриманих результатів дисертаційної роботи полягає в тому, що основні наукові положення дисертації доведено до рівня методичних розробок та практичних рекомендацій, що можуть бути використані у роботі місцевих органів влади, зокрема у Департаменті соціальної та ветеранської політики Київської міської державної адміністрації (КМДА).

Результати дисертаційного дослідження впроваджені: при реалізації міжнародного наукового проєкту за напрямом «Стратегії сталого розвитку територій в умовах посткризового відновлення» (довідка № 78/12 від 01.02.2021р.); при плануванні фінансово-економічної діяльності ГО «За комфортне життя» (довідка № 1711/01 від 17.11.2023 р.); при визначенні ключових стратегій для посилення соціальної безпеки громад та у організації діяльності ГО «Материнська любов» (довідка №08/12/22 від 23.12.2023р.).

Теоретичні результати проведеного дослідження використані в освітньому процесі Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, зокрема під час розроблення та викладання навчальних дисциплін

«Основи економіки міста та урбаністики» при підготовці бакалаврів ОПП «Економіка міста. Урбаністика» та «Актуальні проблеми економічних досліджень» при підготовці аспірантів РНП «Економіка» (довідка № 44 від 08.04.2024р.).

Аналіз публікацій автора за темою дисертаційного дослідження. За результатами проведених наукових досліджень автором опубліковано 12 наукових праць, з яких 1 одноосібна та 11 у співавторстві. 4 (з них 4 у співавторстві) у виданнях, включених на дату опублікування до Переліку наукових фахових видань України; 1 (з них 1 у співавторстві) у періодичному науковому виданні, проіндексованому у базі даних Scopus; 7 наукових праць (з яких 6 у співавторстві), які засвідчують апробацію матеріалів дисертації, з яких 2 статті (з них 2 у співавторстві) включені до наукометричної бази Scopus.

Дискусійні положення та зауваження до роботи. Оцінюючи дисертаційну роботу Руденко В.С., яка виконана на достатньо високому науковому рівні, відзначаючи її цілісність та завершеність, слід висловити деякі зауваження, які відносяться до дискусійних питань та побажань:

1. У розділі 1, підрозділі 1.1 «Економічна сутність системи економічної безпеки міста та характеристик її складових» на с. 38-39 автором надано авторське визначення поняття «система економічної безпеки міста», у якому місто представлено як урбогеосистема. В тексті підрозділу не наведено визначення, що автор має на увазі під урбогеосистемою, які її ознаки, властивості і чому саме автор пропонує розглядати місто як урбогеосистему, а не соціально-економічну систему. Доцільно було б доповнити дослідження визначенням сутності поняття «місто» як система.

2. У розділі 1, підрозділі 1.2 «Теоретико-методичні аспекти розвитку соціальної підсистеми в системі економічної безпеки міста» у таблиці 1.7 «Основні складові соціальної підсистеми економічної безпеки міста (з точки зору соціальної забезпеченості мешканців міста)» (с.53) автором наведена авторська розробка виділення функціональних складових системи економічної безпеки міста. Доцільно було надати більш розширене наукове обґрунтування яким чином було обрано саме ці складові і чи є вони вичерпаними для характеристики рівня економічної безпеки міста.

3. У розділі 1, підрозділі 1.3 «Законодавче забезпечення процесу розвитку соціальної підсистеми в системі забезпечення економічної безпеки міста» автором проведений аналіз нормативно-законодавчих актів за

виділеними складовими економічної безпеки міста на рівні Законів України. Доцільно було б доповнити цей аналіз нормативно-правовими актами на рівні міста, зокрема, міста Києва, яке автор розглянув у своїй роботі як приклад.

4. Звертаючи увагу на змістовий аналіз, результати якого наведені в розділі 2, підрозділі 2.1 «Методичний підхід до визначення динаміки статистичних даних за складовими соціальної підсистеми економічної безпеки міста», доцільно було б доповнити його інформацією про динаміку видатків бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення мешканців міста, окремо по кожному виду і доповнити більш ґрунтовним аналізом щодо скорочення цих витрат у 2022 році, зокрема, у місті Києві.

5. У підрозділі 2.1 також при дослідженні динаміки чинників, які формують інноваційну складову економічної безпеки міста доцільно було б додати інформацію щодо динаміки інноваційно активних підприємств, зокрема, у місті Києві.

Наведені дискусійні положення не впливають на високу оцінку дисертаційного дослідження Руденко Валентини Сергіївни, не знижують його наукової та практичної цінності. Висловлені побажання спрямовані на привернення уваги дисертанта до ще не повністю досліджених аспектів наукової проблеми.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації мають достатнє теоретичне, методологічне та емпіричне обґрунтування. Це обумовлене великою кількістю проаналізованих здобувачкою джерел, апробацією результатів дослідження на науково-практичних конференціях, а також використанням сучасних методів дослідження.

Загальний висновок

Тема дисертації є актуальною, її структура є добре продуманою, а матеріал викладений логічно та послідовно. Отримані в роботі наукові результати в сукупності розв'язують важливу наукову проблему. Дисертація написана українською мовою та оформлена відповідно до діючих положень, норм і правил встановлених Міністерством освіти і науки України.

Зміст дисертаційної роботи відповідає темі дослідження та спеціальності 051 Економіка (галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки).

Дисертаційна робота «Розвиток соціальної підсистеми економічної

безпеки міста» повністю відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», постанові Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

Автор дисертаційної роботи Руденко Валентина Сергіївна заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка (галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки).

Офіційний опонент:

професор кафедри
підприємництва і торгівлі
Західноукраїнського
національного університету
доктор економічних наук, професор

Олена ПТАЩЕНКО

[Handwritten signature]
Олена ПТАЩЕНКО
[Handwritten signature]
Алла СЕЧЕНКО